

טכנולוגיות דיגיטליות ועיצוב זיכרון העתיד: תהליך הדיגיטציה של הספרייה הלאומית בישראל

רינגל שרון
החוג לתקשורת, אוניברסיטת חיפה

במהלך העשור האחרון החלו ארכיונים, ספריות ומוזיאונים בתהליך הדרגתי של דיגיטציה. תהליך זה מעלה שאלות בנוגע לאופן שבו מידע נשמר ומונגש באמצעות ארכיונים דיגיטליים. טכנולוגיות דיגיטליות מציעות עתיד חדש להצגת העבר, וההווה מתועד תוך מחשבה תמידית על האופן שבו יוצג בעתיד. המחקר הנוכחי מבקש לבחון את האופן שבו הטמעת טכנולוגיות דיגיטליות מעורבת בעיצוב זיכרון העתיד.

המחקר שואב משני שדות תיאורטיים שונים: הראשון עוסק בבחינת ההטמעה של טכנולוגיות תקשורת וביחסי הגומלין בין לבין החברה, תוך שימוש בתיאוריית השחקן והרשת ככלי המאפשר לבחון את תופעת הדיגיטציה באמצעות השחקנים המרכיבים אותה; השדה השני עוסק בתיאוריות של היסטוריוגרפיה ושל זיכרון קולקטיבי. שני השדות הללו ישולבו במחקר הנוכחי, שיתמקד בתהליך הדיגיטציה של ארכיון הספרייה הלאומית בישראל, אשר נחשב למרכז העולמי לשימור אוצרות הרוח של העם היהודי ושמצוי בימים אלו בתהליך מתמשך של דיגיטציה.

ההנחה המרכזית שעליה מבוסס המחקר היא שהשיקולים המנחים את האסטרטגיה הדיגיטלית, הן במישור החזון והן במישור המעשי, לוקחים חלק באופן שבו מעוצב זיכרון העתיד. בחירת החומרים המועברים לפורמט דיגיטלי, איכות סריקתם, הנגשתם באתר הספרייה וקידודם באמצעות מילות מפתח – כל אלו מהווים גורמים משמעותיים בתהליך הדיגיטציה שמטרתו הנגשת המקורות שימשו בסיס למחקר עתידי ולכתיבת ההיסטוריה.

שיטת המחקר כוללת תצפית אתנוגרפית במרכז הדיגיטציה של הספרייה הלאומית; ראיונות עומק עם העובדים בספרייה שלוקחים חלק בתהליך הדיגיטציה, החל מקובעי המדיניות ועד לאחראיים על סריקת החומרים עצמם; וניתוח שיח של מסמכי מדיניות רשמיים של הספרייה. כל אלו עשויים לשפוך אור על המעבר ממדיום הדפוס למדיום דיגיטלי, על בנייתו של ארכיון דיגיטלי ועל האופן שבו מיוצר זיכרון לאומי בפורמט דיגיטלי.